

PÖYTYÄ

Pöytyän kunnan varhaiskasvatuspalveluiden
Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn opas

YHDESSÄ

Päiväkodissa, ryhmässä, porukassa

ylipäättään elämässä on lopulta kyse hyvin yksinkertaisista asioista.

Katsele toista niin kuin haluat, että sinua katsellaan.

Puhu toiselle niin kuin haluat, että sinulle puhutaan.

Kuuntele toista niin kuin haluat, että sinua kuunnellaan.

Tee toiselle niitä tekoja, joita haluaisit itsellesi tehtävän.

Yksinkertaista, eikö totta?

Mikähän siitä tekee niin vaikeaa?

www.positiivarit.fi

SISÄLLYSLUETTELO

KIUSAAMISEN MÄÄRITTELYÄ	3
<u>1.1 Kiusaamisen muodot</u>	3
<u>1.2 Kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen</u>	4
<u>2 KIUSAAMISEN EHKÄISEMINEN</u>	5
<u>2.1 Lapsi ryhmässä</u>	5
<u>2.2 Kiusaamisen ehkäisyn keinot</u>	6
<u>2.3 Turvallinen ympäristö</u>	7
<u>2.4 Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot</u>	8
<u>2.5 Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen</u>	8
<u>2.6 Lapsen itsetunnon vahvistaminen, osallisuus ja tasa-arvon edistäminen</u>	9
<u>3 YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA</u>	10
<u>3.1 Vanhempien osallistuminen</u>	10
<u>3.2 Kiusaamisen ehkäisy kotona</u>	10
<u>4 KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA</u>	11
<u>4.1 Kiusaamisen ennaltaehkäisy</u>	11
<u>4.2 Kiusaamistilanteisiin puuttuminen ja käsitteleminen</u>	13
<u>4.3 RYHMÄKOHTAISEN KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA</u>	14
<u>5 PÖYTYÄN KUNNAN KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA</u>	16
<u>5.1 VARHAISKASVATUSYKSIKÖN KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA</u>	16

1. KIUSAAMISEN MÄÄRITTELYÄ

1.1 Kiusaamisen muodot

Kiusaaminen on toimintaa, jossa tarkoituksella vahingoitetaan tai loukataan toista. Kiusaamiselle tyypillistä on toistuvuus, tietoisuus, vallan epätasapaino ja uhrin kyvyttömyys puolustautua. Lapsen kokemus kiusaamisesta on yksilöllistä. Kiusaamistilanteissa tulee aina huomioida lapsen oma kokemus kiusaamisesta.

Kaikki riidat ja konfliktit eivät ole kiusaamista. Lapsen oma kokemus kiusaamisesta ja kyky arvioida tapahtunutta on otettava huomioon. Kiusaamisen ja konfliktin välisenä erona pidetään sitä, että kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino. Uhrilla on kiusaamistilanteessa vaikeuksia puolustautua häneen kohdistuvia negatiivisia tekoja kohtaan.

Kiusaamisen erilaiset tavat voidaan jakaa suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Suorassa kiusaamisessa kiusaaja kohdistaa kielteiset teot suoraan uhuriin esimerkiksi lyömällä tai loukkaamalla sanallisesti. Epäsuora kiusaaminen tapahtuu puhumalla selän takana, juorujen levittämisenä tai ulkopuolelle sulkemisena.

Kiusaamisen muodot voidaan jakaa seuraavasti:

FYYSINEN KIUSAAMINEN	PSYYKKINEN KIUSAAMINEN	SANALLINEN KIUSAAMINEN
<ul style="list-style-type: none"> • lyöminen • potkiminen • kamppaaminen • esteenä oleminen • vaatteiden repiminen • nipistely • kivien ja hiekan heittäminen • leikkien sotkeminen • ahdistelu • intiimialueiden kopelointi	<ul style="list-style-type: none"> • uhkailu • manipulointi • kiristäminen • ilveily ja ilmeily • poissulkeminen • leikin sääntöjen muuttaminen • selän takana puhuminen • puhumatta jättäminen	<ul style="list-style-type: none"> • haukkuminen • nimittely • hännääminen • lällättäminen • vaatteiden ja hiusten yms. kommentointi • määrääminen • selän takana puhuminen

1.2 Kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen

Kiusaamisen tunnistamisen edellytyksenä on, että kiusaamisen olemassaolo tiedostetaan. Tunnistamisen esteenä saattavat olla aikuisten omat ajattelutavat siitä, mitä on kiusaaminen. Lasten ympärillä toimivilla aikuisilla on hyvä olla samansuuntainen käsitys asiasta. Epäsuoraa kiusaamista saatetaan pitää esimerkiksi kehitykseen kuuluvana sosiaalisten taitojen opetteluna, lasten keskinäisten välien selvittelynä. Epäsuoran kiusaamisen tunnistaminen voi olla myös hyvin vaikeasti havaittavaa.

Kiusaaminen on ryhmäilmiö. Kiusaamista ei tapahdu vain kiusaajan ja kiusatun välillä, vaan myös muilla ryhmän lapsilla on rooli kiusaamisprosessissa. Ryhmän odotukset ja tarpeet määrittelevät sitä, miten erilaiset roolit syntyvät ja jakautuvat. Lapsi ei itse valitse rooliaan, vaan ryhmä määrittelee sen hänelle. Kun ryhmä on asettanut yksittäiselle lapselle roolin, lapsi alkaa käyttäytyä roolin vaatimalla tavalla. Tästä huolimatta lapset ovat yksilötasolla kiusaamista vastaan.

Kiusaamistilanteissa esiintyviä rooleja ovat:

- kiusaaja
- apuri
- kannustajat
- kiusattu
- puolustaja
- hiljainen hyväksyjä

Varhaiskasvatuksessa kiusaamistilanteet tapahtuvat usein silloin, kun lapsilla on ns. vapaata leikkiä sisällä tai ulkona. Tilanteisiin liittyy usein myös se, että aikuinen ei näe tilannetta. Lapsi voi kiusata:

- saavuttaakseen tavoitteensa ja tarkoitusperänsä
- tuottaakseen itselleen mielihyvää
- tunteakseen itsensä vahvaksi
- saavuttaakseen statusta ryhmässä
- jos hänellä ei ole muunlaista toimintatapaa

2. KIUSAAMISEN EHKÄISEMINEN

2.1 Lapsi ryhmässä

Kiusaamista esiintyy siellä, missä lapset toimivat kuten päiväkodissa, koulussa, pihapiirissä, perhepäivähoidossa ja iltapäivätoiminnassa. Toisilla lapsilla on merkityksellinen ja pitkäkestoinen myötävaikutus lapsen sosiaalistumiseen ja kokonaiskehitykseen. Hyvä vertaisryhmä, jossa lapsi toimii samanikäisten lasten kanssa, tukee lapsen kehitystä ja luo pohjaa vahvalle itseluottamukselle ja vuorovaikutuksen kehittymiselle. Vertaissuhteita leimaa voimakas hyväksynnän tarve.

Pienellä lapsella on vielä kehittymättömät sosiaaliset taidot, ja siitä syystä lapsi tarvitsee tukea ja opastusta sekä oikean mallin käyttäytymiselleen. Kiusaaminen koskee aina koko ryhmää, ei vain yhtä tai kahta lasta. Jo pienetkin lapset ovat tietoisia siitä, kuka ryhmässä määrää, kenellä ei ole kavereita, kuka rikkoo ja häiritsee muiden leikkejä ja kiusaa toisia. Ryhmässä tiedetään, kenen seuraan hakeudutaan ja kenen kanssa halutaan leikkiä. Lapset ymmärtävät myös sen, saako joku toistuvasti kielteistä palautetta muilta lapsilta ja aikuisilta.

Pienten lasten kiusaamisessa tyttöjen ja poikien kiusaamisella on eroja. Pojat käyttävät tyttöjä enemmän fyysisen kiusaamisen tapoja, mutta sekä tytöt että pojat käyttävät yhtä paljon psyykkisen kiusaamisen tapoja.

Erilaiset ongelmat vertaissuhteissa ovat yleisiä jo alle kouluikäisillä lapsilla. On olemassa riskiryhmässä olevia lapsia, joilla on herkempi taipumus tulla ryhmänsä torjumiksi kuin toisilla. Tällaisia ryhmiä ovat:

Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset

Aggressiivinen käyttäytyminen voidaan jakaa kahteen eri päätyyppiin. Reaktiivisesti aggressiiviset lapset toimivat voimakkaan suuttumistilan vallassa ja ovat impulsiivisia, äkkipikaisia. Heidän aggressionsa on suunnittelematonta ja vailla kontrollia. Tällainen lapsi tarvitsee turvalliset ihmissuhteet: erityisen paljon rakkautta, hyväksyntää ja kannattelua.

Proaktiivisesti aggressiiviseen käyttäytymiseen ei liity suuttumustilaa. Lapsen käyttäytyminen on manipuloivaa ja suunnitelmallista. Lapsi käyttää väkivaltaa harkitusti saavuttaakseen omat tarkoituksensa. Proaggressiivisesta käytöksestä ei saa seurata

lasta tyydyttävää ratkaisua. Lapselle annetaan selkeät ja johdonmukaiset rajat. Lapselle tehdään selväksi, että aikuinen on tietoinen lapsen käytöksestä ja tulee puuttumaan siihen joka kerta. Käyttäytymisen kieltäminen ja rajojen asettaminen ei kuitenkaan tarkoita lapsen rankaisemista. Uusien toimintamallien opettaminen ja tiivis yhteistyö kodin kanssa ovat proaktiivisesti aggressiiviselle lapselle tärkeitä.

Erityistä tukea tarvitsevat lapset

Erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat selvästi muita useammin riskiryhmässä joutua kiusaamisen kanssa tekemisiin kuin muut lapset. Erityisen tuen tarpeeseen liittyy hyvin usein toverisuhteisiin liittyvät pulmat. He ovat riskissä jäädä ryhmän ulkopuolelle ja syrjäytyä porukasta. Näiden lasten monipuolinen tukeminen vähentää kiusaamista ja vaikuttaa pitkäkestoisesti lasten hyvinvointiin. Erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta selvitetään lapsen yksilölliset tarpeet ja konkreettiset keinot, joilla lasta tuetaan parhaiten.

Yksinäiset ja syrjäänvetäytyvät lapset

On tärkeää kiinnittää huomiota lapsiin, jotka hakeutuvat toistuvasti leikkimään yksin, koska myös syrjäänvetäytyvä luonteenpiirre liittyy vertaisryhmän torjuntaan. Huomion tulee kiinnittyä erityisesti tällaisen lapsen vuorovaikutustaitoihin. Syrjäänvetäytyvälle lapselle on tärkeää arki, jossa on selkeä rakenne ja rytmi. Lapsi tarvitsee aikaa luottamuksen rakentamiseen. Hän tarvitsee iloa, huumoria, leikkiin houkuttelua, mukana leikkimistä ja ennen kaikkea positiivisia kokemuksia toisten kanssa toimimisesta. Lasta tulee rohkaista oman tahdon ilmaisemiseen.

2.2 Kiusaamisen ehkäisyn keinot

Kiusaamisen ehkäisyn tavoitteena on opettaa lapselle erilaisia tapoja toimia ryhmässä. Jokainen lapsiryhmä on erilainen ja jokaisella ryhmällä voi olla erilaisia tapoja ehkäistä kiusaamista. Jokainen päiväkotit, lapsiryhmä tai tiimi ratkaisee itse, millaiset keinot ja menetelmät sopivat juuri kyseessä olevaan lapsiryhmään.

Kiusaamista ehkäisevän työn perustana on tapa- ja moraalikasvatus, joka on osa arjen pedagogiikkaa. Tärkeintä on opettaa lapselle kykyä empatiaan ja yhteisen vastuun kantamista muiden hyvinvoinnista. Aikuisen tulee olla empaattinen ohjatessaan lapsia. Ilmapiiristä tulee turvaton, jos valtaa käyttävät lapset.

Kiusaamisen ehkäisyssä aikuisen rooli on keskeisin. Aikuisen tulee kiinnittää huomio ennen kaikkea negatiivisen vuorovaikutuksen tunnistamiseen ja katkaisemiseen, lasten leikkien ohjaamiseen, leikkeihin osallistumiseen, kaverisuhteiden tukemiseen ja siirtymätilanteiden turvaamiseen. Aikuisen havainnointi, suunnitelmallisuus ja pedagoginen työote korostuvat näissä tilanteissa.

Aikuisten välinen vuorovaikutus niin päivähoitossa kuin kotonakin vaikuttaa siihen, miten lapsi oppii ihmisten välistä kanssakäymistä ja kunnioitusta. Lapsi omaksuu sääntöjä ja tapoja toimia eri tilanteissa ottamalla mallia aikuisten käyttäytymisestä (esim. miten lapsen kuullen puhutaan).

Kiusaamisen ehkäisyn keinoja:

- tapa- ja moraalikasvatus
- kasvatuskumppanuus
- lasten osallisuuden vahvistaminen
- aikuisten sitoutuminen lapsiryhmään
- vertaissuhteiden tukeminen
- sosiaalisten taitojen tukeminen
- aggression hallinnan tukeminen
- tasa-arvokasvatus
- koulutus ja johtajuus
- varhaiskasvatuksen suunnitelma

Kiusaamisen ehkäisy on vaikuttamista lapsiryhmän toimintaan ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista. Ehkäisevä työ tulee aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kiusaamisen ehkäisy perustuu aikuisen toimintatapojen ja asenteiden tarkistamiseen sekä lapsiin, lapsiryhmään ja työyhteisöön suhtautumiseen. Aikuinen voi vaikuttaa omalla toiminnallaan ilmiön olemassaoloon. Aikuisten tehtävä on ennaltaehkäistä, puuttua sekä kantaa vastuu kiusaamistilanteista.

2.3 Turvallinen ympäristö

Lapsi tarvitsee kokemuksen siitä, että toisten lasten kanssa on mukavaa ja toisiin ihmisiin voi luottaa. Lapsi tarvitsee riittävästi positiivisen vuorovaikutuksen kokemuksia niin toisten lasten kuin aikuistenkin kanssa. Tämä edellyttää emotionaalisesti turvallista ilmapiiriä. Ryhmän turvallinen ilmapiiri onkin ratkaisevaa kiusaamisen vastaiselle työlle.

Kaikkiin riitoihin ja konflikteihin on tärkeää puuttua, jotta niistä ei pääse kehittymään kiusaamista. Kiusaamisen selvittely on aina aikuisten vastuulla niin päivähoitossa kuin

kotonakin. Tavoitteena on nollatoleranssi fyysiseen ja psyykkiseen kiusaamiseen myös leikki-tilanteissa. Riitojen selvittäminen lasten kesken edellyttää erittäin vaativia taitoja, joita pienillä lapsilla ei vielä ole. Taidot eivät kehity tai tule esiin, jos niitä ei ensin opeteta. Sen sijaan riitatilanteiden selvittäminen aikuisen kanssa on hyvää harjoittelua.

Koska kiusaamisen ehkäisemisessä on kyse oppimisesta, fyysisellä oppimisympäristöllä on merkitystä. Laadultaan niukka oppimisympäristö altistaa lapsen helpommin erilaiselle negatiiviselle käyttäytymiselle, kuten kiusaamiselle, kuin monipuolinen ja rikas oppimisympäristö. Lapsen toiminnassa ympäristö on tärkeä tekijä lasten taitojen ja kykyjen saavuttamisessa.

2.4 Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot

Sosiaaliset taidot tarkoittavat niitä taitoja ja kykyjä, joita lapsi tarvitsee tullakseen toimeen toisten ihmisten kanssa. Kykyä ymmärtää ja huomata omia tunteitaan sekä kykyä lukea toisten tunteita kutsutaan emotionaalisiksi taidoiksi. Hyvät sosiaaliset ja emotionaaliset taidot omaavat lapset pystyvät yhteistoimintaan muita paremmin ja pystyvät solmimaan ja ylläpitämään hyviä ystävyys-suhteita.

Vertaissuhteissa tarvittavien vuorovaikutustaitojen harjaannuttaminen alkaa jo varhain varhaiskasvatuksessa, missä lapset ohjatusti harjoittelevat tutustumista, ystäväystymistä, ryhmään liittymistä, itsestä kertomista ja toisten huomioimista. Tällaiset taidot auttavat lasta solmimaan ja ylläpitämään hyviä kaverisuhteita ja tulemaan hyväksytyksi vertaisryhmässään.

Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot voidaan jakaa erilaisiin valmiuksiin kuten empatiakyky, ongelmanratkaisutaidot ja impulssin hallinta sekä itsehillintä.

2.5 Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen

Havainnointi on osa kasvattajan perustehtävää. On tärkeää, että kasvattajalla on havainnoiva työote, jolloin hän tekee jatkuvasti havaintoja lapsista, ryhmästä ja toimintaympäristöstä. Havainnoimalla yksittäistä lasta kasvattaja saa käsityksen myös lapsen asemasta ja roolista ryhmässä. Myös jokainen lapsiryhmä on erilainen. Ryhmää havainnoimalla kasvattaja tulee tietoiseksi lasten välisestä vuorovaikutuksesta ja

sosiaalisista suhteista. Päiväkodin pienryhmätoiminta antaa kasvattajalle mahdollisuudet saada luotettavia havainnointituloksia ryhmästä.

Kasvattaja havainnoi ja seuraa lasten leikkiä sekä on läsnä leikeissä voidakseen ennaltaehkäistä kiusaamistilanteita. Kiusaamista tapahtuu useimmiten ns. vapaan leikin aikana. Kasvattajan suunnitelmallinen toiminta leikin ohjauksessa vähentää kiusaamistilanteita. Kasvattaja havainnoi leikin kulkua ja puuttuu tilanteisiin, joissa esiintyy esim. toisen lapsen alistamista tai leikin ulkopuolelle jättämistä. Lapsen hyvän käytösmallin vahvistaminen ohjaa lasta oikeaan käyttäytymiseen. Kiusaamisen ehkäisyn tavoite on opettaa lapselle toisenlaisia tapoja toimia vertaissuhteissaan.

2.6 Lapsen itsetunnon vahvistaminen, osallisuus ja tasa-arvon edistäminen

Lapsen itsetunto rakentuu hänen suhteissaan toisiin ihmisiin. Kasvattajan tehtävänä on vahvistaa lapsen itsetuntoa hyväksymällä jokainen lapsi tarpeineen, ajatuksineen ja tunteineen. Kaikilla on oikeus olla oma itsensä.

Kasvattajan velvollisuus päiväkodissa on luoda ja kehittää käytäntöjä, jotka vahvistavat lasten mahdollisuutta ilmaista näkemyksiään, tulla kuulluksi ja osallistua itseään koskevien asioiden päättämiseen yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla. Osallisuuden kokemus syntyy osana vuorovaikutteista toimintaa. Kun lapsi on osallinen, hänet otetaan mukaan johonkin yhteiseen toimintaan, joka voi arjessa tarkoittaa yhteistä keskustelua, suunnittelua, leikkiä tai työtä.

Tasa-arvo tarkoittaa samoja oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia kaikille sukupuolesta ja kansalaisuudesta riippumatta. Varhaiskasvatuksessa tasa-arvossa on kyse aikuisen tavasta kohdata lapsi. Kasvattajan on tärkeää pohtia omaa asennettaan ja ennakkoluulojaan sekä tunnistaa omat tiedostamattomat odotuksensa ja asenteensa. Esimerkiksi tietynlaisen käytöksen pitäminen poikien tai tyttöjen käytöksenä voi aiheuttaa kielteisiä seurauksia. Päiväkodissa kaikkia koskevat samat säännöt sukupuolesta riippumatta.

3. YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA

3.1 *Vanhempien osallistuminen*

Perheiden ja vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä on tärkeä. Vanhemmille kerrotaan kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmasta. Henkilökunta kuuntelee vanhempia avoimesti ja kertoo rehellisesti lapsen päivän sujumisesta. Henkilökunta myös rohkaisee vanhempia toimimaan avoimesti ja kertomaan ajatuksiaan, jotta yhdessä voidaan toimia lapsen parhaaksi.

Yhteisten pelisääntöjen laatiminen esimerkiksi syntymäpäiväkutsuista, retkieväistä tai omista leluista, helpottaa niin kotien kuin päiväkodinkin arjen sujuvuutta. Pelisäännöillä voidaan ehkäistä vallankäyttöä sekä kiusaamista lapsiryhmässä. Yhteiset pelisäännöt voidaan sopia esimerkiksi vanhempainillassa, jonka jälkeen ne jaetaan kaikille ja laitetaan esille päiväkotiryhmän ilmoitustaululle.

3.2 *Kiusaamisen ehkäisy kotona*

Kiusaaminen on aina sekä kodin että päiväkodin yhteinen asia. Hyvä kasvatuskumppanuus ja yhteiset arvot ovat pohjana sille, että päiväkotiki ja vanhemmat voivat yhdessä miettiä ratkaisuja erilaisiin tilanteisiin. Vanhemmat eivät näe omaa lastaan toimimassa vertaisryhmässä. Henkilökunnan tehtävänä on kertoa rehellisesti lapsen päivän sujumisesta. Vanhemmilla on oikeus tietää, millaiset sosiaaliset suhteet lapsella on päiväkodissa.

4. KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

4.1 Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn vaikuttavat tekijät:

OPPIMISYMPÄRISTÖT:

FYYSINEN YMPÄRISTÖ

- lapsi tarvitsee kehittyäkseen fyysistä tilaa ja enenevässä määrin kehitystasoaan ja tarpeitaan vastaavaa tilaa hänen laajentaessaan elämäpiiriään
  - hyvä fyysinen oppimisympäristö on selkeä, ja lapsen mielenkiinnonkohteet ovat siellä lähettyvillä
  - uusien varhaiskasvatusperusteiden mukaan lapsen osallisuus tulee ottaa huomioon oppimisympäristöä suunniteltaessa
  - lapselle tulee mahdollistaa ympäristö, jossa hänellä on mahdollisuus turvallisesti ja oma-aloitteisesti toimia => itseluottamus lisääntyy
  - fyysinen ympäristö ehkäisee lasten stressiä ja mahdollistaa turvallisen leikkimisen
- PSYKKINEN YMPÄRISTÖ

- hoitohenkilökunnan sensitiivinen työote luo lasten hyvinvoinnille vahvan perustan
- perusturvallisuus, joka kehittyy lapsen varhaisina elinvuosina => vaikuttaa lapsen terveyttä edistävään toimintaan
- psyykinen turvallisuus luo pohjan lapsen terveelle itseluottamukselle => tämän varassa lapsi voi helposti kohdata elämän kriisivaiheita

SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ

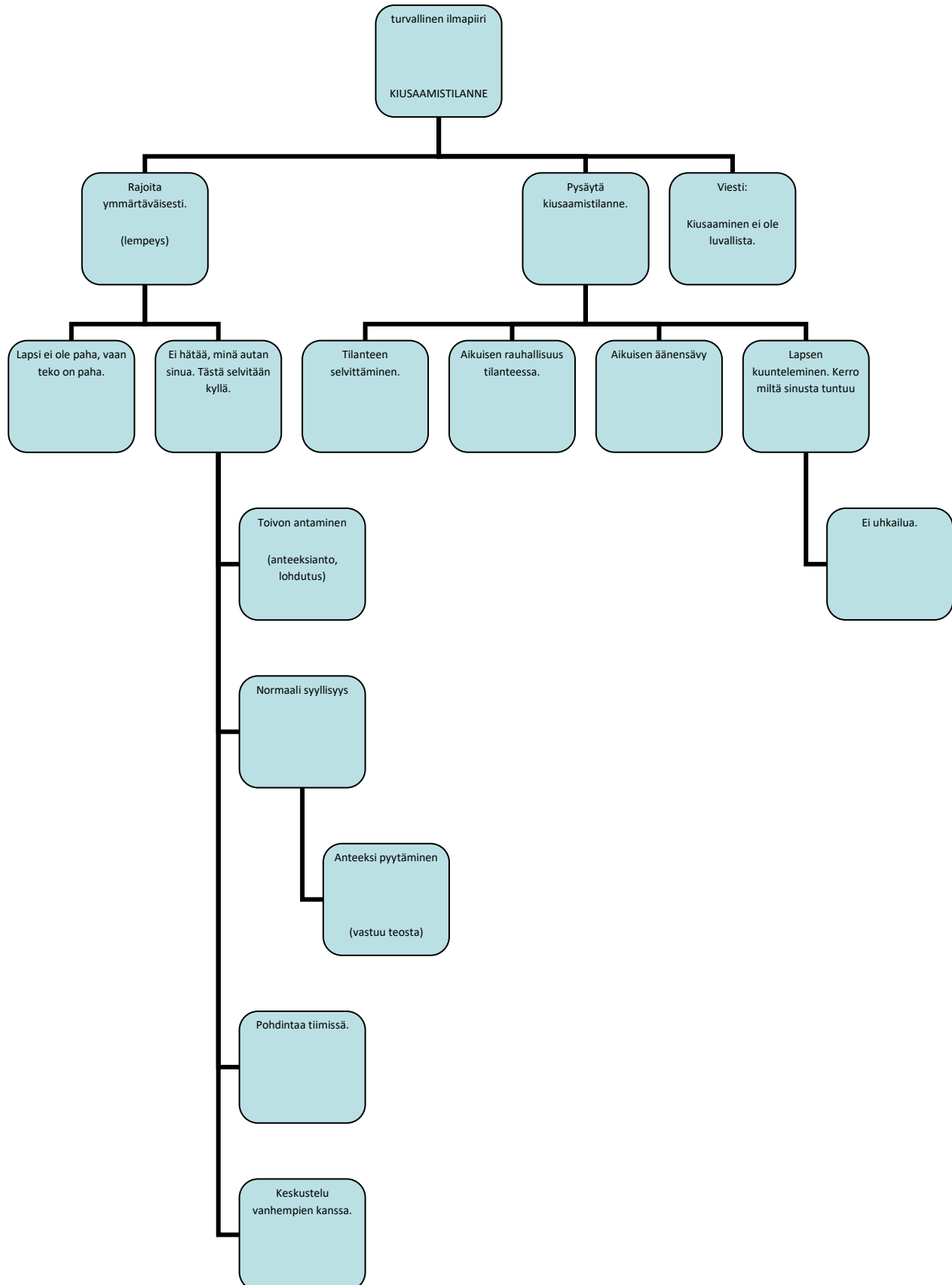
- VUOROVAIKUTUS
- kasvuyhteisön tulee määritellä yhteiset käyttäytymisen pelisäännöt tiimisopimuksissaan
- lapsen itsetunto kehittyy hoivaamistilanteessa, tällöin lapsi saa kokemuksen hyväksytyksi ja arvostetuksi tulemisesta
- vahva itsetunto auttaa lasta kestämaan paremmin ympäristön sosiaalisia paineita, jotka altistavat epäasialliseen käyttäytymiseen
- lapsen sisukkuuden resilienssin vahvistaminen
  - antaa lapselle tunteen minä pystyn, osaan ja pärjään
  - sisukkuuden synnyssä lapselle on tärkeää myönteisten tunteiden kokeminen
  - kasvattajan tulee säilyttää mielentyyneys ja luottamus lapsen kehitykseen myös vastoinkäymisten ja hankalien tilanteiden keskellä

TOIMINTA KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISYSSÄ

- Uuden varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan tulee lapsen osallisuus ottaa huomioon ja tukea lapsen ratkaisukeskeistä ajattelua.
- Kiusaamista ehkäistään laadukkaalla varhaiskasvatuksen pedagogiikalla.
- Turvallinen ja toiset huomioonottava ilmapiiri, jossa
  - aikuiset viestivät selkeästi, että kiusaaminen ei ole sallittua.
  - aikuiset eivät hyväksy loukkaavaa käytöstä.
  - lapset tietävät mikä on sallittua ja mikä ei.
- Toisten kanssa toimeen tuleminen ja tunnetaitojen opettelu ovat olennainen osa kiusaamisen ehkäisyä.
- Kiusaamiseen puuttumisen tulee olla johdonmukaista ja suunnitelmallista.
- Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma laaditaan jokaisessa päivähoitoyksikössä.
- Suunnitelmassa tulee konkreettisesti ja käytännönläheisesti käydä ilmi,
  - miten kiusaamista ehkäistään (sisältää mm. menetelmien erilaisen käytön, aikuisen toiminnan).
  - miten kiusaamiseen puututaan.
  - miten työtä arvioidaan.
- Suunnitelmassa huomioidaan lasten kanssa tehtävä toiminta, aikuisten toiminta sekä vanhempien kanssa yhdessä sovitut pelisäännöt.

4.2 Kiusaamistilanteisiin puuttuminen ja käsitteleminen

4.3 Ryhmäkohtaisen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Päiväkoti	
Lapsiryhmä	
Toimintakausi	

1. Mitä kiusaaminen on
Miten kiusaaminen näkyy lapsiryhmässä, henkilökunnan havainnointi?

Miten lapset kokevat kiusaamisen?

Miten lasten vanhemmat kokevat/näkevät kiusaamisen?

2. Kiusaamisen ehkäisy
(konkreettiset ehkäisyn ja puuttumisen keinot, toimintatavat)

3. Kiusaamiseen puuttuminen

Lapsiryhmän toimintasuunnitelma, miten kiusaamiseen puututaan?

4. Suunnitelman arviointi ja tiedottaminen

Arviointi

Tiedottaminen

5. PÖYTYÄN KUNNAN KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

5.1 Varhaiskasvatussyksikön kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Päiväkoti	
Toimintakausi	

1 Kiusaamisen ehkäisy
1 Varhaiskasvatussyksikön kiusaamiseen puuttuminen (toimintasuunnitelma, miten kiusaamiseen puututaan?)
2 Suunnitelman arviointi ja tiedottaminen